СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 152. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 30 червня, 1934. VOL. XLII. No. 152. Jersey City, N. J., Saturday, June 30, 1934. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ДАЛІ ПРОВАДИТИМЕ БОРОТЬБУ З ДЕПРЕСІЄЮ

РАДИТЬ НАСЕЛЕННЮ СУДИТИ ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО ПРОГРАМИ ВІДРОДЖЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ТОГО, ЩО ВОНА ВЖЕ ДАЛА КОЖДОМУ ЗОКРЕМА.

ВАШИНГТОН. — Перед своєю поїздкою на вакації президент Рузвелт виголосив півгодинну промову радіом. Промову свою він присвятив короткому оглядови того, що уряд уже зробив у справі боротьби з депресією. Крім того президент заявив, що він програму економічного відродження буде переводити далі. Зі слів президента видно, що він сподівається, що на осінніх виборах до конгресу населення справедливо осудить його діяльність і пішле до конгресу таких представників, які ту діяльність будуть підтримувати.

Зокрема президент звернув увагу на те, що в його діяльности нема порушення прав горожан, які забезпечені кождому конституцією, про що іноді говорять його політичні противники. Про пожиточність для населення діяльности уряду у боротьбі з депресією президент радить судити, порівнявши свій матеріяльний стан та можливости дістати працю рік тому й тепер.

КРИТИКУЮТЬ ГЕНЕРАЛА ДЖАНСОНА.

ВАШИНГТОН. — Комісія розслідживання діяльности „Найри", на чолі якої стоїть відомий адвокат Кларенс Деров, передала президентови Рузвелтови третій свій звіт. У ньому комісія, таксамо як і в попередніх, критикує діяльність головного адміністратора „Найри", генерала Джансона, закидуючи йому неправильности в звітах, перекручування фактів і навіть фальсифікацію, щоби представити успіхи своєї діяльности перебільшеними.

Разом з тим Деров заявив, що він уважає свою діяльність скінченою, а тому подався до димісії, не чекаючи з'їздця, коли діяльність комісії має законно припинитися.

ЩЕ ОДИН ПРОЄКТ БОРОТЬБИ З ПОСУХОЮ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт узяв під розвагу плян засадження великанського ліса як способу боротьби з посухою в засушених місцях Злучених Держав. Цей плян полягає в тому, щоб засадити деревами смугу 100 миль ширини і 1,300 миль довжини, яка пройде від канадійського кордону в Норт Дакоті аж до кордону Тексасу, перетинаючи пять стейтів.

Цим способом думають охоронити засушливі тепер райони від гарячих вітрів; крім того ліси допоможуть збиранню й ліпшому розподілови вогкости і дощів.

ЩЕ ОДНА УРЯДОВА ПЕРЕМИРНА КОМІСІЯ.

ВАШИНГТОН.—Після того, як урядова перемирна комісія для полагодження непорозуміння між робітниками у пристанях Тихого океану й власниками пристаней почала свою працю, президент Рузвелт створив другу державну комісію для полагодження непорозумінь між робітниками в сталевій промисловости та фабрикантами. Рішенню цих комісій мають підчинитись обидві сторони.

Способом створення спеціяльних перемирних комісій президент Рузвелт позбавляє себе необхідности безпосередньо полагоджувати робітничо-підприємні непорозуміння.

ЗАБОРОНЕНО ВИВОЗИТИ СРІБЛО.

ВАШИНГТОН. — Секретар фінансів Морґентав заборонив вивозити за межі Злучених Держав срібло, коли на вивіз нема спеціяльного урядового дозволу. Секретар каже, що він хоче тим способом недопустити спекуляції зі сріблом, яке тепер стало валютою Злучених Держав нарівні з золотом.

СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ.

МІЛВОКІ (Віс.). — Шкоди, що заподіювають страйкарі своїми нападами на трамваї та автобуси, якими оперують страйколомі, привели до того, що компанії дозволили кондукторам та шоферам спинити рух трамваїв і автобусів.

Після цього скількість трамваїв та автобусів, що оперували, почали швидко зменшуватися й можливо скоро на вулицях міста їх не буде зовсім. Дотепер страйкарські напади завдавали значну матеріяльну шкоду мілвоській електрично-залізничій та світляній компанії.

ГРИВНА БІЛЬША НІЖ ВАРТІСТЬ „ТРОКУ".

РУМФОРД (Ме.). — Місцевий перевізник почти, який перевозить почту з потягу до почтового будинку, що стоїть від двірця не далі як 100 ярдів, був змушений заплатити 3 доляри кари за те, що не вибрав дозволу на свій „трок". Податковий уряд називає „троком" звичайну тачку на одному колесі, яка коштує менше від гривни, що заплатив почтар.

Суддя каже, що такі є вимоги кодексу „Найри" щоб кождий, хто оперує „троком", мав на це „лайсенс".

МОНАРХІСТИ У ФРАНЦІЇ ЗРОСТАЮТЬ У СИЛУ.

Провідник французької монархістичної організації „Аксіон Франсез" зложив на комісії, що веде слідство в справі лютневих заворушень у Парижі, зізнання, в яких стверджує, що видав організаційним мітинґам „Аксіон Франсез" приказ збройтися. Цілью французьких монархістів — говорив він — є повалити парлямемтарний устрій, що веде Францію до руїни. Нині організація має 170,000 членів. Сили її зростають постійно від лютневих маніфестацій у Парижі.

БЮТЬ УГОДОВЦІВ.

Серед німецького населення в Польщі на Поморю повстала недавно угодова партія „Німецький Бльок Молоди", який програмовим гаслом є льояльне відношення до Польщі і співжиття з польською суспільністю. Дня 15. травня хотіла вона відбути зїзд. Зіхалися її нечисленні симпатики до Ґрудзьондза. Рівночасно з Бидгоща приїхали автами 50 членів німецької націоналістичної, противпольської організації „Молодо - Німецької Партії", вдерлися на зїзд, декого побили й розігнали присутніх. Зїзд не відбувся.

НЕ ЧУЮТЬ НАС!

Скільки разів підносилася справа української школи в Вілоку (Підкарпатська Русь), скільки разів писали вже вілоцькі Українці просьби, меморандуми, але безуспішно! Двоклясова наша школа і далі є під управою мадярського директора, а наша захоронка під управою чеського директора! Чи можна думати в такому разі про розвій української школи в змадяризованім Вілоку? Ні! Бож кожна рука до себе крива. Вілоська школа підупаде, бо шкільний референт спить і мовчить!

Подібна пекуча справа в Берегові, де пять руських кляс є під мадярською управою. Як у Вілоку так і в Березі українським школам під мадярською управою розвиватись неможливо! Чи не досить панувала над нами мадярська „права"?! Хіба ми на нашій землі не маємо стільки права, щоб нашою школою кермував наш чоловік? Чи це педагогічно? Чи це не ганьба?!

Все це залежить від шкільного реферату.

В пятнадцяту річницю час би цю пекучу справу рішити. — („Свобода", Ужгород).

ЛЯЛЬКА, ЩО МАЄ 4 ТИСЯЧ ЛІТ.

У Льондоні відчинено цими днями цікаву виставу, присвячену дитині. Є це незвичайно цікавий ніби перекрій через історію культури виховання від найдавніших часів, ілюстрований ріжними образами, строями, забавками і педагогічними матеріялами. На виставі є низка ріжних куріозів педагогії та історичних памяток. Між іншим звертає на себе увагу дуже по мистецьки виконана грецька лялька, що має рухомі ноги і руки, яка має більше як 4 тисячі літ.

ЙДУТЬ ПІД ЛАД ЖИДАМ.

Новоутворена московським урядом жидівська автономічна республика в Біробіджані матиме власну 7-тисячну армію, власну валюту й власні почтові значки.

ЗА ТОРІЧНИЙ ПОХІД ГОЛОДНИХ У ВОЛІВЦІ.

Дня 25. травня ц. р. відбулась у Волівці розправа краєвого суду в Ужгороді проти 49 селян з Канори і Скотарського за публичне насильство. З обвинувачених засуджено 45 на вязницю від 8 до 3 місяців — частина умовно, решта безумовно. Причиною обвинувачення було те, що в 1933. р. коло 200 селян з Канори і Волівця, підбурені комуністами, узброїлися сокирами, мотиками та колами і зробили похід до нотарського уряду в Волівці, де жадали праці, дозволу роблення демонстрацій, випущення з вязниці комуністичного сенатора Локоти і т. д. Тоді прийшло було між жандармерією і демонстрантами до зудару, при чому жандармерія вжила зброї. Одного демонстранта вбито, а двох ранено.

ПРОМОВЛЯВ, ЯК ВДОМА.

На святі польської молодежи в Тешині промовляв польський консуль з Моравської Остави, Мальґом, так, якби був у Польщі, а не в ЧСР. Він твердив, що цілий Тешин від 600 літ жие польською культурою і не зважаючи на те, що перше був германізований, а тепер є чехізований, задержав польський характер і польську свідомість. Візвав далі тешинський нарід, щоби витревав у вірности свому народови, а тим, що за свою вірність стратили хліб, обіцяв своє особисте попертя і запевнив, що за ними стоїть цілий польський нарід і ціла польська держава. Скільки Поляків у Тешині за свою вірність стратили хліб, ми не знаємо, але знаємо, що в Польщі більше Українців за своє українство стратили хліб, і не дістають його, ніж скількість усіх Поляків в цілій ЧСР.

ДЕШЕВІ ЖІНКИ.

На острові Тіборон, у Каліфорнійському заливі, який належить до Мексика, є звичай між тамошнім племенем червоношкірих Сері, що кожний жених мусить собі купити жінку. Донедавна молода дівчина коштувала там менше-більше 100 долярів, які платили рибою; 40-літню жінку оцінювали від 20 до 30 долярів. Та завелося там було таке, що з ощадности всі молодці женилися здебільша з жінками, старшими від них на 20 до 25 літ. Рад-нерад батьки дівчат мусіли обнизити дотеперішню ціну на дочки, бо вони старілись і ніхто не хотів їх купувати. Тепер гарну дівчину може купити собі жених за 70 долярів. Але й по них не квапляться і чекають, щоб батьки ще знизили ціну.

ПІОНІР ШОВКІВНИЦТВА В РІВНОМУ.

Молодий громадянин передмістя Тютьковичі, Нестор Кузьминець, розпочав цього року першу годівлю шовківників у Рівному. Не зважаючи на дошкулювання та дотинки сусідів, він обсіяв межі морвицею і сьогодні по трох роках розпочав першу годівлю. Замість загального глуму стала його хата тепер місцем зацікавлення, бо сусіди приходять оглядати його годівлю і вже дехто плянує й собі обсаджувати межі морвицею. Так витревала праця стає добрим прикладом і помалу наше село може таки поправиться на шляху оздоровлення господарства.

ҐАЕВИЙ, ЩО НЕ ПОВИНЕН НОСИТИ ЗБРОЇ.

Ґаєвий з Карова, пов. Рава Руська, Михайло Лютий, обходячи лісовий ревір, займив пару коней без власника і завів до дому. Нараз побачив перед собою незнаного чоловіка і стрілив до нього, ранячи в черево. За годину ранений помер. Показалося, що вбитим є власник коней, Осип Трусевич з Ульмова, пов. Рава Руська. Ґаєвий оправдується, що стрілив до Трусевича, боячися, щоби він його не вбив. Душогуба арештовано.

ПЕС ЗАГРИЗ НА СМЕРТЬ ДИТИНУ.

У Вильні трапився жахливий випадок. Півторарічна дитина Ева Олянковічівна бавилася на подвірю і зблизилася до будиі ланцюхового пса. Пес, не знаючи дитини, кинувся на неї і покусав її так сильно, що перевезена до лічниці дитина померла серед страшних мук.

САМ СЕБЕ ПОКАРАВ.

У тюрмі в Інсбруку виколов собі очі цвяхом з підошви 25-літній А. Лехнер. Очі виплинули так, що Лехнер залишиться на ціле життя сліпим. Лехнер, хоч має заледви 25 літ, провів досить буйне злочинне минуле. Його арештували минулого року і в найближчому часі він мав станути перед судом, обвинувачений у кількох грабіжницьких убивствах, 57 крадіжках і 39 підпалах. В лічниці заявив Лехнер, що на розправі не мав би був совісти обвинувачувати ріжним покривдженим людям в очі і тому себе осліпив.

ВОРОГ ЖІНОЧИХ СУКОНЬ.

У Варшаві арештовано психоната, що розтинав сукні жінкам жилеткою. Вештався по трамваях, парках та вулицях і виконував свої замахи незвичайно спритно, так, що довший час годі було його зловити. Вкінці придержали його в трамваї, коли розтяв сукню одній пасажирці. Потягнув засильно і скалічив її, наслідком чого вона наробила крику. Показалося, що це бувший урядовець Іґн. Квятковський. При поліційному переслуханні він заявив, що нічого не знає про свій учинок, а якщо це сталося, то зробив це запаморочений кокаїною. Справою занявся суд, що піддасть Квятковського лікарській обсервації.

ЦІКАВЕ ЗАВІЩАННЯ ДИВАКА.

В Перуджії (Італія) помер якийсь багатий дивак, Еторе Фіфі, який цілою душею ненавидів самоходи і всякі інші сучасні засоби льокомоції та ціле своє життя їздив тільки возом і каритою. У своєму завіщанні записав Фіфі ціле своє велике майно, яке оцінюють на 1 міліон лірів, на власність товариства професійних візників. На доказ вдячности щедрому testаторові його „спадкоємці" взяли масово участь у похороні дивака і за караваном тягнулась аж на цвинтар довга валка дорожок.

ГРІМ СПАЛИВ КОЛЕКТИВ.

Недалеко Староконстантинова (на сов. Волині) в будинок колективу вдарив грім, який викликав пожежу, що знищила 50 будинків з інвентарем і збіжем. Підчас ратування багато осіб попеклося.

ЕВГЕНА СКИБУ ВІДВЕЗЕНО ЛІТАКОМ ДО ВАРШАВИ

ВАРШАВА (Польща). — Німецькі шпиґуни арештували 26-літнього Евгена Скибу, як висідав з прогулькового корабля, котрий прибув з Данціґу до Свинемінде. Скибу вважають членом української терористичної організації. Вислано його негайно літаком до Варшави як підозрілого в замаху на вбитого польського міністра Перацького.

ЕРІО ПРО УКРАЇНУ.

ПАРИЖ. — Вийшла друком книжка, затитулована „Схід", якої автором є теперішній міністер без теки, Едвард Еріо. Описав він у ній свою подорож до Совітів. В книжці тій є розділ, затитулований „На Україні". У вступі до того розділу читаємо таке:

„Україна займає в совітському Союзі першорядне місце. Багато говориться про неї. Чиж не обвинувачують її, що в науці й мистецтві поширює вона свої націоналістичні ідеї? Секретарият Академії Наук виключив недавно як буржуя одного з академіків; комісар освіти Затонський мусів гальмувати занадто далеко посунене закривання російських шкіл. Ведеться боротьба за чи проти російщини. Відкликаний бувший комісар Скрипникповинив самогубство. Головний секретар української комуністичної партії грозив у своїй промові всім тим, що намагаються перешкаджати збірці збіжа. Сповіщають про замахи, вказується на таємну акцію деяких чужинецьких держав, на яку є, як кажуть, вражливі інтелектуальні круги. Були навіть, як признає „Комуніст", деякі труднощі при засівах, жнивах і накормленню населення. Існує полеміка щодо України в самому союзі, а передовсім на чужині; навіть ведеться вона довкруги імени Мазепи. Повстають інтриги, на які п. Літвінов зовсім справедливо звернув увагу. Як можна не хотіти пізнати цей край, що збуджує такі пристрасти?"

ЖИДИ ВИТАЛИ ҐІТЛЕРА.

БЕРЛІН. — Дня 2 червня прибула до Берліна з Польщі прогулька, яку повитали урядові німецькі кола офіціяльно з великою парадою, бо це мало бути виразом затіснення німецько-польської згоди. При звуках банди польські прогульковці кричали що сили „Гайль Гітлер". І виявилося, що найменше дві третини отих прогульковців з Польщі були Жиди.

МОСКОВСЬКІ РУБЛІ В ГАЛИЧИНІ.

ТЕРНОПІЛЬ (Західня Україна). — Царська Москва піддержувала рублями москвофільський рух у Галичині, а червона Москва робить тесаме, піддержуючи комуністичний рух. Підчас розправи проти 14 комуністів виявилося, що всі „стовпи" комуністичного руху в Галичині були платені з Москви. Оті аґенти баламутили за гроші несвідомих, а до помочі стояла їм удержувана Москвою преса українською мовою, як „Нове Слово", „Сила", „Сельроб", „Нові Шляхи" і т. д.

ЧЕСЬКИЙ ІНСПЕКТОР ПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ.

УЖГОРОД. — В столиці Підкарпаття влаштовано „День дитячої культури" чеських дітей. Вся програма була чеська. Та одному вчителеви пригадалося, що це українська земля, і він навчив дітей співати одну українську пісню, а це „Реве та стогне Дніпр широкий". Та чеська інспектура зверкнула ту пісню. Цей малий факт розкриває ясно, що на Підкарпаттю панує сильний чеський шовінізм.

ЛИСТІВКИ ЧЕСЬКОЮ І МОСКОВСЬКОЮ МОВОЮ.

УЖГОРОД. — Почтові уряди на Підкарпаттю ведуть дивну політику. З людьми говорять там по чеськи, а написи на урядах виписані московською мовою. Тепер міністерство почт випустило листівки з нагоди 15-ліття прилучення Підкарпаття до ЧСР. Написи на тих листівках зроблені російською мовою. Ніби прилучилося до ЧСР не Підкарпаття, що заселене українським народом, а якась російська провінція. Сама влада баламутить нарід на Підкарпаттю і піддержує мовний хаос.

РОБІТНИЧА ОЛІМПІЯДА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

ПРАГА (Чехословаччина). — В днях від 5 до 8 липня відбудеться III. Робітнича Олімпіяда Чехословаччини. Буде це руханковий зїзд, призначений для виразу тілесної й етичної культури працюючих верств. Відбудеться під гаслом: За демократію, републику і соціялізм. На зїзді буде заступлена українська іміґрація під гаслом: Україна і Січ.

БОМБОВІ ЗАМАХИ НАЦІВ.

ВІДЕНЬ. — В Австрії нема спокою. В роковини замаху в Сараєві було повно бомбових зривів у ріжних містах Австрії.

ЗАПОВІДАЮТЬ ВІЙНУ.

МОСКВА. — Згадуючи про 1914 рік і замах у Сараєві, совітська преса заповідає, що хоч як Совіти бажають собі мира, то капіталістичні держави пруть таки до війни, і вона неминуча.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДВАЦЯТЬ РОКІВ СВІТОВОГО ХАОСУ.

Минуло двацять років, як у Сараєві сербський студент убив австрійського наслідника престола, Франца Фердинанда. Той стріл викликав світову війну, в якій згинули міліони людей, найкращого цвіту майже всіх европейських народів, а також Злучених Держав. Крім людських жертв війна потягнула такі величезні матеріяльні витрати, що це викликало в цілім світі економічну крізу, якій не видно кінця й краю.

З надіями перемоги виступала кожда держава в 1914 році й пізніше. На полях бою одна сторона перемогла і як переможниця подиктувала свої умови мира другій стороні, яка їх покірно приняла, бо не сила вже була далі битися на полях. Але тим не скінчилася світова війна. Вона лише приняла інші форми, а саме форми економічної боротьби, яка прикривається ріжними дипльоматичними переговорами, заявами, конференціями і т. п.

Всі держави й народи від 1914 року фактично знаходяться в стані економічної війни, що виснажує однаково як переможців так і переможених. Разом з тим усі держави поспішно зброяться, бо знають, що війна не скінчилася, що війна точиться далі й що нарешті знову має прийти до рішучого бою на полях кривавої битви. Всі конференції й розмови про міжнароднє порозуміння, про обмеження збросння й т. д., це лише спосіб відтягти якнайдалі рішучий бій, отой головний бій, що рішить долю цілої війни. Лише так треба оцінювати сучасну міжнародню ситуацію.

Хочемо, чи не хочемо, але й у підготовці того ґенерального бою українському народови вже тепер доводиться, і в самім бою доведеться брати участь. Правда, за нього говорять інші, за нього рішають тепер ріжні непрошені опікуни, роблячи українську справу предметом своїх розрахунків. Стріл у Сараєві застав український нарід непідготованим до тої ролі, яка на нього випала, коли він хотів стати не предметом, а підметом у міжнародній політиці, себто, коли він виявив свої власні бажання, свої власні прагнення й старався їх здійснити своїм питомим способом. Ота непідготовленість стала українською національно-державною катастрофою.

Та чи знову провідники українського народу не прогавлять часу й не опиняться знову в стані непідготованости, коли десь вибухне нова іскра світової пожежі? На це ми повинні дати собі відповідь працею, щоб 1914 рік для України не повторився.

НА РОЗДОРОЖУ.

(Надіслане зі Львова).

Зовнішня політика польської републики знайшлася на роздорожу. На зовні ця політика святкує свої найкращі триюмфи. Барту приїздить до Варшави, говорить про Польщу, яка щойно в 1919 році повстала до життя разом з Чехією, „великою Румунією" і Югославією, як про „велику державу". Це титул, якого не признала ще ніяка стара велика держава Европи отим новотвором Версаю. З Росією заключено пакт неаґресії і продовжено його на десять літ. Якраз сьогодні приїздить до надвислянської столиці Ґебельс з Берліна, польських журналістів торжественно витають у Німеччині і т. д. І навіть з Литвою так уладилося справу, що змусилося Совіти (взамін за продовження пакту) відмовитися від усякого втручання в литовсько-польський спір. Нібито позиція міцна, як ніколи.

А тимчасом далеко до того! І справді, Французи дорікають теперішньому напрямкови польської заграничної політики, головно за те, що за доривочними користями, вона забуває про справи засадничої і тревалої ваги. Оповідають, що Варшава зєднала собі Німців тим, що „скермувала" їх експансію деінде: щоби вони не зазіхали на Ґданськ і коридор, згодилася не заваджати їм іти в сторону Сари й Австрії. Припустім, що тим окуплено невтральність Німеччини в квестії коридора, Шлеську і т. і. Зявляється питання: чи на довго? Квестія Сари буде полагоджена вже в січні наступного року; нехай за рік чи два (події тепер біжать прискореним темпом) наступить у тій чи іншій формі анексія Австрії Німеччиною, чи їх злиття. Що тоді? Тоді вся ліста бажань Німеччини на заході буде вичерпана (про Альзацію не думають). А це матиме два наслідки: перший, що Берлін зможе знову скермувати свою увагу на Шлеськ і коридор, а друге, що Франція вже не матиме тоді ніякої спірної справи, для якої ввійшла би в конфлікт з Німеччиною. Чи захоче вона тоді підтримувати Польщу в її евентуальнім конфлікті з гітлерівською Німеччиною? А людність тої Німеччини тоді (по анексії Австрії) зросла би з 63 на 72 міліони. Крім того й стратеґічне її положення булоб інакше: спираючись на Австрію, могла би вона загрожувати свойому східньому сусідови не тільки зі сходу, але й з полудня, бо чеська „ковбаса", яку можна булоб тоді перетяти протягом двох годин, напевно не була би великою перешкодою. Тим більше, що Чехія не має великих симпатій до Польщі, ані до неї не мають великих симпатій Мадяри, які при нагоді охотно зголосились би по Словаччину, коли вже не по Підкарпаття.

Єдине оправдання з польської точки погляду такої політики супроти Німеччини, яка тепер запанувала у Варшаві, булаб українсько-російська комбінація, себто порозуміння з Німцями на випадок упадку большевиків, коли то країна Совітів знову порине в стан довшого хаосу, коли то декому захочеться здійснити пляни, нездійснені в літі 1920 року... Але французька преса навіть перестерігає Варшаву перед повторенням того року або — як вона висловлюється — перед анексією України, бо „цеж нарід", як пише один паризький часопис, „це не нічия земля, а народів у наших часах уже не анектується, особливож, коли анектор слабший від анектованого"..

Так виглядає під тверезим оком обсерватора новий курс польської заграничної політики. На око — великі сукцеси, пакти, союзи, самостійна політика і т. д. На ділі — непевність, роздороже, хапання за помилкові комбінації, уроєні або небезпечні. А на тлі того всього грізна українська проблєма, проблєма великого народу над Дніпром, проблєма Києва, який уже не дасть себе втягнути в ніяку політичну комбінацію, деб він виступав як пасивна фіґура на шахівниці. Про це повинніб знати як у Варшаві, так і в Берліні.

МОСКАЛЬ ПРО МОСКАЛІВ.

Року 1923-го, вийшла книга А. Салтикова „Две России", досить старанно замовчана московською еміґраційною пресою, в якій автор, полишаючи його неознайомленність з українською мовою, висловив досить незвичайні, як на Москаля, думки про ріжницю між українським та московським характером. Подаємо тут у скороченні погляди Салтикова. Він починає свої міркування з такого зауваження:

Справа полягає в тому, що самий ґрунт, земля — в буквальнім і в переноснім значінні — була і є над Окою і Волгою інша ніж над Дніпром, чи над Дністром. Оце саме „щось від ґрунту" і відбивається на українській мові, коли її порівнати з московською. Автор дуже невдалого протиукраїнського твору, Волконський, зазначує, що в наших днях можна чути украніську пісню над Волгою, а московську на Україні. Але це, на погляд Салтикова, зовсім не свідчить, що дух українського народнього співу і дух московського співу наблизились один до одного, чи ще того більше — зіллялися один з одним. Ні! Московська й українська пісня, хоч би їх співали в однім і тім самім домі, і, хоч би їхні зґуки вилітали з одних і тих же самих уст — були ріжними піснями. І, послухавши їх, кожен розумів — не розумом, а живим безпосереднім відчуванням — наскільки відмінні народні душі, що їх створили. Те саме й в архитектурі, у звичаях, у цілім способі життя, у цілій їх психольоґії.

Чи, напр., затоплені у вишневих садках українські білі мазанки можна собі уявити у московських селах, які зовсім не мають садів, і то не лише з „кліматичних" причин? Волконський жорстоко помиляється, коли він, напр., каже, що московська сільська „община" і брак її на Україні не звязані кровно з двома окремими душами України і Московщини. Хай „общину" на Московщині запровадив уряд, але вона там знайшла міцну підпору в самій народній душі: тільки через це вона могла там так широко закорінитися і стати одним з центральних фактів московського життя і визначити навіть долю і напрямок цілого життя Московщини. Ціла теперішня, в істоті речі, саме московська, революція є в значній мірі лише наслідок цього основного московського явища.

Українець є всупереч общинникови-Москалеви — вроджений власник; і цим він значно більше подібний до французького, німецького, чи італійського селянина, ніж на мешканця берегів Волги, чи Оки. І ця риса кладе особливе тавро на цілий склад його думок та почувань. З цією рисою сполучена й друга. Українець є, як і всі народи західньої Европи, типовий, шануючий землю хлібороб. Він дійсно любить свою землю, чого зовсім не можна сказати, не зважаючи на прославлену „жадобу (жажду) землі", про Москаля. Салтиков рішучо твердить, що, не вважаючи на загально поширений погляд, Москаль лише з крайньої потреби і з примусу (кріпацтво й примусове трьохпольне господарство — при цьому повстала й земельна община) став хліборобом. За останні сто років він зорав і спустошив величезну скількість земель. Але хліборобом він не став і досі. Данський подорожний Гафен, що був на Московщині у XVIII. столітті, був здивований неприкатністю московських селян до хліборобства. Але разом з тим, він каже про них от що: „Москаль — більший Жид, ніж усі Жиди докупи, у тім розумінні, що він більше всіх людей на світі має торговельні здібности. Дайте московському селянинови два рублі, і він відразуж заснує крамницю і за кілька днів значно збільшить свій капітал".

Як купець, Москаль не гірший від Жида, і саме хижацький, лихварський „ростовщіческій" характер має завжди й хліборобство московських селян.

В цілому можна сказати, що психольоґія Українця є психольоґія давно освоєних з осілим побутом людей; психольоґіяж Москаля є досі, в основі своїй, — психольоґія блукаючого племени.

„В українсько-московськім антаґонізмі захована глибока історична проблєма: питання субстанціяльної й орґанічної протилежности між Заходом та Сходом", — це головна і цілком правильна ідея Салтикова.

В Українця добре розвинена фантазія. Можна сказати, що на Україні й тепер ще творяться леґенди, не кажучи про те, що в українських ріках ще й досі сила-силенна русалок, а в лісах і в наших іще днях „див кличет, сидя верху древа".

Москаль натомісць цілковито позбавлений фантазії. Вона в нього такаж бідна, як і його сіре жебрацьке життя. А тому саме сталося так, що його справжньою релігією, яку він іноді навіть свідомо не завше відчуває, є нігілізм. В Українцях здібність до релігійного життя — без порівнання вища!

У звязку з усім попереднім, московська душа одержала до деякої міри раціоналістичний ухил, незнаний Україні. В тіснім звязку з вище згаданим раціоналізмом московської душі є її орґанічний унітаризм і соціялізм. Питання московського соціялізму є складне. Воно не виключає також крайнього й анахістичного московського індивідуалізму. Обидві ці характеристичні і, здавалосяб, цілковито протилежні риси московської душі, взаїмно обумовлюють одна одну. І справді: чи не співіснували чудово обидві ці течії в общині? І чи не була — історично — покликана до життя ця сама община саме анархічним індивідуалізмом попередньої доби („подсечно - заімочное хозяйство?". У кожнім випадку обидві ці московські ростини, себто соціялізм і крайній анархічний індивідуалізм, однаково суперечать духови України.

(„Свобода" — Ужгород).

НЕВМИРУЩІ НАЦІОНАЛ-УХИЛЬНИКИ.

Після виявлення і розгрому націоналістичних недобитків, націонал-ухильників, очолюваних Скрипником, Центральний Комітет КП (б) У приділив виняткову увагу Наркомосови України. Увесь апарат поновлено майже на 80—85%. Вирішальні ділянки зміцнено кращими комуністами. Парторґанізація НКО, безперечно, немало зробила й щодо викорінення націоналістичних недобитків з орґанів народньої освіти. Проте не скрізь виметено залишки розгромленої але недобитої, української націоналістичної контрреволюції. Останнім часом було повне заспокоєння, мовляв, у нас з націоналістами покінчено. Поправді є ще невиметені кутки.. Цими днями викрито книгу Юрка Никифорчука „Західня Україна", яка являє собою націоналістичну методольоґію вивчення історії України. У книжці маємо показчик 4 тисяч ріжних творів і статтей. За винятком небагатьох большевицьких документів авторів бібліоґрафічної збірки, Никифорчук радить вивчати історію України за матеріялами таких авторів як Шаповал, Петлюра, Нікольський, Єфремів, Ерстенюк, Василь Сірко, Яворський, Скарбек, Бендзя та сотні інших контрреволюційних вишкрябків.

Як же сталося, що через рік після розгрому націоналістичної зграї в Наркомосі Никифорчук скромно виконував обовязки бібліоґрафа, а його хрестоматія українського фашизму гуляла по книгозбірниках України під назвою бібліоґрафічного довідника?

Сталося це в результаті політичної сліпоти членів партії, книжкової палати і, особливо, її керівників тт. Галіна та Ганевої.

Розвязанню завдання нового навчального року безперечно сприятиме чистка парторґанізації, що розпочинається цими днями. (Вісти, 6. VI., 1934).

Отже чистку парторґанізації апарату комісаріяту народньої освіти вважається потрібною, не зважаючи на те, що рік тому його перечистили на 85%. А це є запорукою того, що за рік, або же й ще скорше, треба буде знов перечищувати український елемент цеї установи мабуть вже на 100%, бо як показується, всі Українці є для Москви „націонал - ухильниками", за небагатьома виїмками послужних хахлів. Не диво, що Москва хапається за утраквізацію школи та масове виселення українського населення за межі України. Але чи матиме Москва досить часу на це? — (Укрбюро, Женева).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 28-го червня в год. 6 ввечір помер **Микола Петрівський,** член Тов. „Зоря", від. 69 У. Н. Союза. Похорон покійного відбудеться в суботу, дня 30-го червня, в год. 10.30 рано, з похоронного заведення П. Яреми, 129 Іст 7 вулиця.

Обовязком кождого члена є бути присутнім на похороні. Покійний лишив вдову і двоє дітей. В. Й. П.

За Уряд Тов. „Зоря":
Е. Парницький, фін. секр.

Г. Крашанко.

СКУПИЙ ДЯДЬКО

(Історичне оповідання).

2)

— Я добре пізнав того Нестора, — відповів Бутура. — Він не з таких, що спроневірили би чужі гроші. Він везе той скарб. То ще не всі гроші Затурського. Завтра Нестор прийде до мене, і я йому додам тих чотириста дукатів, які він заплатив за мені. Він мені на свій страх позичив з грошей Затурського.

Звернувшися до жінки, спитав:

— Є в хаті така готівка?

— Є, бо я на окуп призбирала пятьсот.

— Може той Нестор приїхав до Львова, щоби тих чотириста дукатів відобрати... для себе? — погадав Рогач. Як дістане їх, то не поїде до Затурина, а з грішми Розворського махне на Молдаву, або скриється в якійсь польській дірі? Може й чкурне на Запороже?

Чим більше Бутура розказував про Нестора, тим більше Рогач зміняв свою гадку про нього. Став думати, що то може справді чесний парубок.

Вже було дуже пізно, коли Бутура скінчив своє оповідання. Всі пішли спати.

Другої днини Нестор вийшов з заїзду. Покрутився по місті і пішов до Бутури. В сінях попав на жінку. Доміркувався, що то Бутурова. Вона доміркувалася, що то заповіджений мужем гість, Нестор Затурський. Не кажучи нічого, приступила до нього, вхопила обіруч за його голову і поцілувала в чоло. Він остовпів і спаленів, бо... жінка не була стара. Була молода і гарна.

Саме в тій хвилі до сіней вийшов Бутура. Бачучи, що Нестор такий збентежений, зареготав. Поклепав його по рамені і сказав;

— Се був її обовязок, бо ти заслужив собі на таку подяку моєї родини. Ходи ближче. У мене є цікавий гість.

Потягнув Нестора за собою до світлиці. Нестор побачив сивенького чоловіка з поморщеним лицем. Сидів згорблений, покірний, в старім витертім кунтуші. Сей кунтуш був зроблений мабуть за давних добрих часів старця, бо на ньому висів як на кілку. Старий, зморщивши чоло, малими прижмуреними очима призирався входячому. Сміючися, Бутура сказав:

— Вам обом вже крайна пора познакомитися з собою. Виж оба одна кров, оба Рогачі.

Нестор вгадав, що то той його дядько, що колись не признався до свого осиротілого братанича. Лиш здалека поклонився йому, не гадзючи робити з ним ближчого знакомства.

Не так зробив Дамян Рогач. Приступив до Нестора, обійняв його і сердечно стис. Тоненьким голосочком шепотів:

— Любчик! Рогач! Боже мій, наша кров! З неволі! З турецької! Везе великий маеток, щоби віддати свому панови! Нехай тебе пригорну до себе, голубчику мій!

Нестор позволив пригорнути себе до груди Рогача і скоро відсунувся, бо кунтуш сильно заносив стухлиною. Старий сів і прижмуреними очима вдивлявся в Нестора, як в чудотворну ікону. Бутура промовив до Нестора:

— Пан Рогач дуже хотів пізнати тебе. Каже, що ти його родич.

— Мабуть дуже далекий, — відповів Нестор байдужно.

— Або далекий, або й не такий дуже далекий, — сказав старий. — Твій дідо був Архип. Мому батькови Северови був рідним братом. Так то було, мій любчику. В нашім роді все нещастилося. Допуст божий. Кого Бог любить, на того зсилає хрести. Так то буває, голубчику! Твій тато втратив усю свою дідизну і свою всю працю. Мій також. Я пішов в світ в латаній сорочці.

— Та ви таки доробилися гарного маєтку, — перебив Бутура. — Для вас одного маєте забагато.

— Я?! — старий аж крикнув, стріпнувши обома руками. — Теревені! Хто вам наплів таке? Недорід, процеси. Адвокати довжників і мої висмоктують з мене останній гріш. Довги! Біда! Нужда! Я, нуждар!

Сю розмову перебив голос господині, котра взвиала до обіду. Рогач виймив з кишені власну ложку, яку все возив з собою, і присівся до стола. По обіді ще хвилю побалакали і Нестор встав, щоби відійти. Бутура приніс і перед Нестором поклав чотириста дукатів. Нестор віддав йому довжну грамоту.

— Ти вже нині їдеш далі? — спитав Нестора Бутура.

— Мабуть завтра. Годі їхати мені самому. З такими великими грішми боюся ризикувати. Завтра поїде на Камянець велика валка вірменських купців. Валка має сильний збройний конвой. Гадаю впроситися до неї.

— З тими купцями зможеш балакати, аж коли смерком зійдуться. До тої хвилі ще багато часу. Посиди ще троха у нас.

Нестор лишився, і балачка поплила наново.

— Там вас десь дуже тужно хтось вижидає, — в розмову вмішалася Бутурова, — банує.

— Не скажу, щоби я мав там ворогів, — відповів Нестор. — Що вижидають мене, не перечу. Та щоби аж тужно, щоби аж банували, також не скажу.

— Дивлячися на вас, не дуже вірю вашим словам. Такий як ви, у вашім віці, мусить мати когось, що тужить за ним.

Нестор спаленів, бо аж тепер зрозумів Бутурову. Усміхнувся на кутні зуби і сказав, зітхаючи:

— До таких щасливих не належу.

— Хіба самі не хочете...

— Такі, як я, таких забаганок не можуть мати.

— Як се маю розуміти? Виж не чернець, щоби вам не вільно було думати про дівчину. Ваш вік такий, що ви вже повинні би мати жінку.

— Хіба ви не знаете, що деколи для декого бувають зависокі пороги на його ноги?

Нестор прикусив язика, бо похопився, що про себе сказав забагато. Зараз пізнав, що Бутурова вгадала його трагедію.

(Далі буде).

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЄВИ У ЛЬВОВІ

На нашій рідній землі не було досі ні одного твору нашого славного різьбаря, Олександра Архипенка. Та так було, але вже тепер так не є. До музею в Києві вислано вже недавно одну різьбу. А дня 23 червня 6. р. вислано з Ню Йорку один з найкращих творів Архипенка — „МА-ЖДЕ" — до Українського Національного Музею у Львові. За той високоартистичний твір НЕ ЗАПЛАЧЕНО НА ДІЛІ НАШОМУ МИСТЦЕВИ НІЧОГО, бо видана на це сума покриває тільки видатки за відливання, посилку і асекурацію. На те все видано $595.60.

Отже Рідний Край матиме той цінний твір завдяки щедрости п. Архипенка й жертвенности американсько-українського громадянства.

На покриття згаданих витрат зложило громадянство такі суми:

1) Перший проголошений список $106.00
2) Другий список $215.00
3) Третій список $101.00
4) Теперішні жертви (в доларах): У. Н. Союз 50, о. Й. Чаплинський 6, Анастасія Чапранська 10, Тарас Шпікула 2, Тов. Укр. Амер. Горожан у Филаделфії 10, з коляди в Йонкерс 15, Юкрайніен Сівик Сентер 10, з концерту Шевченка в Гартфорд, Конн., 10, Мирон Литвин 20, проф. В. Галич 2, Гнат Гаврилюк 1, Ярослав Чиж 5, Степан Пельц 1. ....$142.00

Разом $564.00
ВИДАНО $595.60
ЗІБРАНО $564.00

БРАКУЄ до покриття ....$ 31.60

Д-Р ЛУКА МИШУГА.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

НЕМА ОРЛА — НЕМА ПРАЦІ.

Під таким наголовком пише нюйорська газета „Сон" ось що:

Ґенерал Джансон може почувати себе похваленим тим пошануванням, яке виявила фабрика Гаримана до синя блакитного орла. Ця фабрика вважала потрібним замкнути свої двері, бо „Найра" відмовила повернути фабриці цю віднаку, яку відібрано від неї два місяці тому.

Фабрика замкнулася й викинула на вулицю кількасот робітників, які там працювали і які не можуть дістати іншої праці, бо в тому місті це була одинока фабрика.

Ґенерал Джансон пояснює відібрання „блакитного орла" тим, що фабрика не виконала кодексу, який забезпечує інтереси робітників. З цього приводу адвокат цієї фірми, як подає „Сон", каже:

Секретар генерала Джансона радив фабриці: „Візьміть назад на працю 50 страйкарів, дайте їм роботу на тиждень або 10 днів, а потім випатіть їх".

Не вже це найкращий шлях до „замирення" між робітництвом та індустрією, яке хоче впровадити в Злучених Державах „Найра"?

НЕВЕСЕЛЕ ОБЛИЧЕ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.

Нюйорський „Таймс" говорить:

Колеґії й університети випустили в останнім тижні тисячі тих, що скінчили їх найвищі школи. Цього тижня Ню Йорк додасть десятки тисяч тих, що скінчать публичні школи. Шісдесять чотири тисячі дівчат і хлопців підуть тепер або на дальшу науку, або до праці, чи стануть переживати разом з іншими часи безробіття.

Це останнє найпевніше. Кождого дня лави тих, що шукають праці, все збільшаються, а поле праці не поширюється. До міліонів безробітних, що колись працювали, додається ще міліони таких, які ніколи не працювали, але бажають працювати, готувалися до праці й мають право працювати.

САРАЄВО — ОСТОРОГА ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

Нюйорська газета „Таймс" у річницю Сараєва пише:

Навіть сьогодня ми ще не можемо збагнути його страшного й довготревалого ефекту. Лиш одно родилося понад все, а це те, що Сараєво й досі стоїть як символ невідповідальности державних мужів, а разом з тим і осторогою проти поспішного вступлення у війну, якої висліду ніхто не може предсказати.

Скільки існує людство, стільки віків тягнуться війни. Сараєво є не першою й не останньою осторогою людства, що скоро відходить у забуття. Воно лише тимчасово лишається памятником події, яка започаткувала велике міжнародне потрясення. Таким саме черговим памятником, яких можна відшукати тисячки в історії людства.

НЕ СПОДІВАЛИСЯ ВЕЛИКИХ ПОДІЙ.

„Нюйорська газета „Гералд Трібюн" подає зприводу сараєвських подій таке:

Полковник Гавз був тоді у Лондоні, як офіційний висланець президента Вилсона, шукаючи способів утримати в Европі спокій. Він був у стислих зносинах з британськими та німецькими державними мужами, але в його опублікованому щоденнику й паперах немає ані згадки про Сараєво. Ніхто з наших дипльоматичних представників в Европі, крім віцеконсуля в Будапешті, не дав навіть натяку на можливість війни, що принесла світови трагедію.

З цього видно, як часто навіть ті, що повинні передбачати світові події, дипльомати, не можуть відразу розпізнати значіння тієї, чи іншої події, хоч би такої гострої, як убивство наслідника престола великої держави.

— Боже, якжеж ти виглядаєш!
— Необережна їзда автом.
— Таж ти не маєш авта!
— Я ні — одначе той, що мене перевернув.

ЗНЕВАЖЛИВИЙ ПРОТИУКРАЇНСЬКИЙ ВИСТУП ЧЕСЬКОГО ЧАСОПИСУ.

З нагоди обїзду мін. Бенешом Підкарпаття і його політичної промови в Ужгороді чеська преса дуже живо почала дискутувати над тою частиною його промови, що торкається майбутнього політичного становища Підкарпаття і його теперішнього культурного стану. Міністер Бенеш заявив, що ніяке вирішення підкарпатської проблеми не буде долю для осередньої Европи і для самого Підкарпаття таке вигідне, як є вигідна концепція чесько-словацька. Цей виступ Бенеша дав привід відомому часописови „Народні Політіка" переїхатися по зневидженому ним українству. Повторивши промову Бенеша, вона спиняється зокрема над українською концепцією і додає таке: „Треба ще додати, що Українці програли вже три нагоди до свого, начебто усамостійнення. Поперше з осередніми державами, далі за большевицької революції і нарешті за польського походу на Київ. Тоді недовіря до їх здатности політичної і військової глибоко доказане і не може примановати нікого, щоби хто ставив на цю карту. Бож у закордонній політиці імпонує тільки успіх або хоч велика пожертвованість — коли успіх неможливий з причин вищих і сильніших". Ці слова викликали відгук п. Котовича, що вказав на жертвенність Українців, на боєздатність української армії і на сучасний відпір українського населення проти большевиків. (8. 5. 1934.). Між іншим вказав і на загин під Крутами 300 молодих людей... Чеським русофілам, ясна річ, статтейка Котовича дала тільки привід до того, що вони ще раз (9. 5. ц. р.) повторили свою аксіому про українську політичну і військову нездарність творити окрему державу та ще поіронізували за його 300 крутських героїв, додавши до них іще цифру 1: мовляв, 1300 людей на 35 міліонів доказує, що правда таки „Народної Політіки".

Тут життя і реальна сила націй мусять навчити і перевчити Чехів. Сентименти викликують тільки іронічні заввагм. — („Діло").

Д-р Г. Г. Скегар, Шікаго, Ілл.

ВІДПОВІДЬ ЦІКАВИМ ЧИТАЧАМ „СВОБОДИ"

В ч. 112 „Свободи" появилася моя стаття „Ріжні дива на світі", яка містить найцікавіші на світі річи. Багато читачів „Свободи" заінтересувалися цею статтею. Це знаю з того, бо я отримав 9 листів самий, а редакція „Свободи" теж переслала мені надісланої їй листа з ріжними запитами. Щоби кожному не відповідати зокрема, я зібрав усі питання цікавих читачів та відповідаю всім нараз.

Питання математичні.

1. Скільки є зер поза числом 1 у триліоні?

Відповідь: Зачнім від одного міліона. Коли поставимо шість зер поза числом 1 (1,000,000) то це буде міліон. Коли поставимо девять зер (1,000,000,000) то це буде біліон, або міліярд. Коли поставимо дванацять зер біля одинки, то це буде тріліон (а заразом це буде відповідь на перше питання).

2. Скільки є зер поза числом 1 у квадріліоні?

Відповідь: 15 зер.

3. Скільки є зер поза числом 1 у квінтіліоні і секстиліоні?

Відповідь: Один квінтіліон: 18 зер, а один секстиліон є: 21 зер.

4. Який є ще вищий рахунок понад секстиліон?

Відповідь: Вищий рахунок понад секстиліон є приміром один деціліон, який пишеться так: 1 і 33 зера.

5. Нащо вживається цих рахунків?

Відповідь: Біліон вживається в наших часах при рахуванню грошей. Триліонів уживали при рахуванню грошей у Німеччині в 1921 році підчас інфляції (по Версайським договорі). Числа вище тріліонів вживаються в астрономії при обчислюванню віддалі небесних тіл. Також вживається високих рахунків при обчислюванню скорости бігу світла від одної планети до другої. Наприклад, наше сонце є віддалене від нашої землі 93 міліони миль, а щоби світло сонця добігло до нашої землі, на це треба 8¼ мінути, якщо світло летить 186,000 миль на секунду. Але є такі небесні тіла у всесвітньому просторі, що щоби їх світло добігло до нашої землі, то возьме часу 1 наш рік, а це по науковому називається „один світляний рік". Це в математиці виглядає так:

186,000 X 60 X 60 X 24 X 365 = 5,865,696,000,000 миль біжить світло за один наш рік. А коли подумати, що є такі небесні тіла, які є віддалені від нас 40 міліонів світляних років, то тепер тачи побачить, нащо здалися високі цифри, яких треба для числення.

Друге обчислення, де треба вживати високих рахунків, то є в колоді карт (52 карти) з їх ріжними комбінаціями. Ось наприклад 4 грачі в бриджа (bridge) дістануть таку саму руку один раз у 54 октиліонах (54 з 27 зерами).

Питання геольогічне.

6. Чи наш світ існував уже 600 міліонів літ тому?

Відповідь: Відповідно до геольогічного годинника, який був поставлений в Салі Наук на Світовій Виставі в Шікаго 1933 року, показано, що наша земля повстала тому 3 біліони літ. Опісля взяло багато часу, щоби наша земля остигла, а такі періоди часу названо в науці ріжними іменами, як ера архизоічна, протерозоічна, палезоічна й інші. Як остигла земля, десь над берегами вод повстало перше життя, яке розділилося на дві групи: а) звірі і б) ростини. Третя група, яка мала в собі половину прикмет звіря, а половину ростини, називається протозоа. І так розвивалося життя все вище, згідно з теорією еволюції.

Питання з передісторії.

7. Яку культуру мав первісний чоловік?

Відповідь: Перший чоловік не мав ніякої культури, і жив як перший ліпший звір у пустині, або в лісі. Аж доперва повстала — це що вже в наших часах називаємо — культура китайська, індійська, вавилонська, єгипетська, маляйська, Інків та інші. Припустити можна, що перша культура повстала тому 10 тисяч років, однак це є спірне питання в науці.

8. Чим живився перший чоловік?

Відповідь: На це питання тяжко відповісти, але вчені припускають, що перший чоловік живився залежно від того, де він знаходився. Коли жив у лісі, то їв ягоди, корінці, або звірята. Коли жив біля води, то їв рибу. Аж геть далеко пізніше навчився чоловік приготовляти поживу при помочі вогню.

9. Як жив чоловік перед 500 літами, коли бараболі віднайдено доперва менше як 400 років тому?

Відповідь: Бараболя не становила одної певної поживи, без якої люди не могли обійтися. Є наприклад люди на світі, що зовсім не знають про бараболі, а ними є Бушмени, Готентоти, Ботокуди, Ескімоси і Папуаси.

Питання фізики.

10. Що є тяжче: земля чи вода?

Земля є тяжча як вода.

Питання про дерева.

11. В Каліфорнії є червоні дерева, що мають 5 тисяч літ. Що з них виробляють?

Відповідь: З цих великих дерев в трачках (тартаках) вирізують дуже грубі та довгі бальки.

Питання про діяманти.

12. Як пізнати дійсний брилянт від фальшивого?

Відповідь: Дійсний брилянт можна пізнати по блискучости, однак ріжницю між ним і склом пізнає лише вправне око ювілера, бо пересічний чоловік на цім не розуміється.

13. Як діямант є найтвердша матерія, то як його ріжуть та вигладжують?

Відповідь: Насамперед треба сказати, що то є діямант. Діямант є ніщо інше, як лише скристалізований вугіль (crystalized carbon). Теорія є, що діямант повстав у цей спосіб, що при високій температурі горіючий вугіль дався нараз остудити. Розпалений сілікон (такий первень) поволі почав зціплюватись і таким способом повстало велике тиснення вугля, який знаходився в цім первні. Вугіль перейшов фізичну зміну кристалізації, а з цього повстав твердий діямант.

Діяманти є ріжних кольорів: білі, жовті, зелені, червоні і чорні. Коли говоримо про розбиття діяманту, то треба розуміти, що діяманту не можна розбити, а лише розколоти. А колоти його можна лише по лінії скристалізованих частин. Коли навіть треба відрізати якусь частину, щоби оформувати діямант, тоді до нього вживають мосяжного колісця, на вістря якого додають діямантового порошку. Власне цей порошок тне діямант, а не саме колісце. Значить, діямант можна тяти лише діямантом.

При шліфуванню діяманту вживають великого тяжкого колеса, зробленого з спіжи (cast iron). Такі колеса виробляють лише в одному місці на світі, секретним способом, в Антверпені (Бельгія). Це колесо поставлено осю догори в горизонтальній позиції. На плесо колеса дається діямантового порошку і трохи олію з оливок (olive oil). Діямант вкладають у такий прилад, який тримає його щільно; колесо обертається дуже скоро, тоді прикладається один бік діяманту до колеса і воно так шліфує діямант. В цей спосіб шліфується діямант цілими місяцями, аж поки не осягнеться бажаного результату. Цей процес я бачив в однім великім заведенню на власні очі.

Питання з хемії.

З чого виробляють ту субстанцію, що є 2,000 разів солодша від цукру?

Звичайна сахарина (цукрова субстанція) має таку хемічну формулу ($C_6H_4CO.SO_2NH$ 1:2), але навіть ця субстанція є 500 разів солодша від звичайного цукру. Субстанція perillaldehyde-alpha-anti-aldoxime має секретну формулу і є таксамо як сахарина штучний витвір хемії, а не звичайний продукт цукру. Тому, що це питання належить більше до тих, що вчилися хемії, пересічний чоловік не зрозуміє дальших виводів.

Питання цікавости.

15. Один читач питається мене: А коли Ви напишете ще таку цікаву статтю?

Відповідь: Читайте „Свободу", а невдовзі знайдете знову цікаві матеріяли.

Поправка.

— Пане барбер, тато казав, що ви мені закоротко обстригли волосся, тому я прийшов, щоби ви мені поправили.

12-ЛІТТЯ О[…]ЛИЩА УКРАЇНСЬКОЇ ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

(Пресовий комунікат ТПУГА).

Дня 16 травня сповнилося 12 літ від того моменту, коли формально розпочала чинність наша Національна Політехніка — Українська Господарська Академія в Подебрадах. 16 травня 1922 р. повстала в Подебрадська Академія як висока політехнічна школа, організована громадськими та науковими силами української еміграції в Чехословаччині. Заснованням Академії створено огнище Української Національної технічно-господарської освіти і науки.

Многолітня діяльність Академії стала гордістю Української Нації і доказом здібности Українців творити власними національними інтелектуальними силами наукові цінности в царині економіки, агрономії та сільсько-господарської техніки. Академія за перше 10-ліття своєї чинности випустила поверх 550 інжинірів та видала сотки наукових і педагогічних фахових праць, які є поважним вкладом в скарбницю української науки.

Академія повстала і розвивала свою діяльність на землі чеського народу і завдяки матеріяльній та моральній допомозі чехословацької влади. В останніх роках тяжкий фінансовий стан як самої Академії, в наслідок зменшення допомоги від чехословацького уряду, так і безвиглядний в наслідок господарської кризи, тяжкий матеріяльний стан української молоді — змушував шукати для продовження навчальної чинности Академії нових форм, відповідних до фінансових ресурсів як самої Академії, так і матеріяльних можливостей української молоді, що бажає студіювати в своїй високій політехнічній школі. Такою новою формою чинности нині є Український Технічно-Господарський Інститут при Академії.

Цей Інститут позаочно, кореспонденційною методою, в протязі 2-ох років свого існування розгорнув в повному обемі роботу на економічно-кооперативному факультеті та відкрив низку практичних курсів при факультетах агрономічнім і хеміко-технольоґічнім. При економічно-кооперативнім факультеті функціонують також курси національної освіти з Українознавства. Одночасно з тим підготовляється ґрунт та мобілізуеться сили і засоби для відкриття згодом навчальної чинности і на інших факультетах.

В Українськім Технічно-Господарськім Інституті нині студіюють 330 студентів і курсантів. Інститут за короткий час свого існування розвинув поважну видавничу діяльність. Вже вийшло та друкується 38 підручників фахової літератури в розмірі 810 друкарських аркушів, або 6,500 сторінок. Сотки української молоді студіями в Технічно-Господарському Інституті при Академії нині здобувають освіту на шкільних лавах у власній хаті.

Продовження навчальної діяльности Академії в цій новій формі було уможливлене завдяки тому, що організованими силами українського суспільства перед 3 роками був з цією метою створений фінансово-господарський центр у формі Товариства Прихильників Української Господарської Академії, яке обєднаними силами українських установ, організацій та поодиноких осіб поставило собі за завдання створити фінансову підставу для утримання Української Політехніки.

Завдяки жертвенности членів Товариства Прихильників Академії, завдяки активній їх участи в творенню Української Політехніки за свої національні кошти повстав Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання при Академії, який має бути етапом до створення Національної Політехніки на рідних землях.

Українська суспільність взяла таким чином справу фінансування Української Політехніки у власні руки. Завдяки цій помочі цей центр української технічно-господарської освіти і науки в Подебрадах, витворений на протязі 12 років колективної творчої праці професури та студентства, не тільки не завмре, а навпаки, успішно буде розвиватися.

КОРШМАРІ МАЮТЬ ЇХ СКРІПЛЯТИ!

Загально відомо, що керманичі політики на Підкарпатській Русі висунули і підпирають жидівсько-мадярський курс проти славянського, українського. Чому миліші їм Жиди і Мадяри, ніж автохтонне українське населення, про те не хочу говорити, як і про те, які наслідки має та робота і які буде мати. Шкідливість цього курсу не лише для нашого народу, але й для держави є очевидна.

Недавно пан міністер Бенеш казав, що до язикових справ нашого народу ніхто не буде мішатись. Але не минуло й місяця по цій заяві, як Жиди коршмарі дістали з політичних кругів з Ужгороду наказ, щоби, де лише можуть, підпирали „великорусский" напрям проти Українців. Одні Жиди це вже роблять, а інші ходять і говорять таке: „Ми дістали той наказ. Панам добре приказувати, щоби ми робили протинародню політику, але пани заберуться, а ми маємо з тутешнім народом жити".

Наші провідні круги повинні зробити відповідні кроки на компетентних місцях, щоби припинено вже раз у нас політику „діли й пануй", яку мають робити вже навіть Жиди-коршмарі по наших селах. Також був би вже найвищий час, щоби звільнено Підкарпатську Русь від тих панків, котрі ввели тут жидівсько-мадярський курс на знищення розвою автохтонного українського населення на цій землі. Про мене можуть ті панки стати навіть і шефами міністерськими, лиш най звільнять наш край і наш нарід від своєї „щирої" опіки. — („Свобода", Ужгород).

Селюх.

АВТА, ЩО МОЖУТЬ ПЕРЕМІНИТИСЯ В ЧОВНИ.

Можна сказати, що Відень має тепер найліпшу пожежну сторожу в Европі. Тепер цю сторожу зовсім переорганізували. Має вона спеціяльні авта, що вмить дадуться переміните у великі моторові човни. Так пожежне авто, коли треба, може плисти рікою чи озером. Це у Відні, що лежить над Дунаєм, дуже важне, бо нераз бувають пожежі в складах і домах над самим берегом ріки. Тоді вони зі суші недоступні. Пожежні човни з неправдоподібною скорістю мчаться по воді.

Вернувся тесля з роботи до дому й каже до жінки: — Жінко, якби ти нині рано була бачила мене, то-то була би ти всміялася!

— Щож такого сталося?

— Впала з руштовання дошка. Коли би була впала ще трошечки ближче, то тепер із тобою говорив би мій труп.

ГАРКАВЕНКО НА ДРУГОМУ МІСЦІ В БЕРЛІНСЬКОМУ ТУРНІРІ.

На превеликий жаль, не здійснилися сподівання Українців, що „золотий пояс Німеччини" вже в цьому році перейде в українські руки. Після перших 8 перемог Олександер Гаркавенко мусів боротися кожного вечора аж до кінця турніру. У вівторок, 15. травня, він переміг Німця з Польщі, Якова Затурського. На слідуючий день дали йому найсильнішого і найнебезпечнішого противника, бувшого мистця світа, Естонця Яна Яго. До цієї зустрічі знавці спорту ставилися з великою увагою, бо проти Яга Гаркавенко мав показати, наскільки виправдана була його перемога в минулому році. І хоч чимало людей сумнівалися в успішний вислід того змагання нашого лицаря, а сам Яго перед початком отверто заявив, що покладе Гаркавенка, всеж Українці могли по довгій боротьбі витати свого переможця. Після цього Гаркавенко станув до кінцевого змагання. Крім нього з 29 учасників без поразки залишився тільки син бувшого світового мистця, Ганс Шварц. Зрозуміла річ, що по його боці були симпатії не тільки Берлінців, але й цілого німецького народу. Крім великої моральної підтримки мав Шварц ще й дуже сприяючі обставини. Того вечора, коли Українець мусів боротися проти найсильнішого противника, Німець був зовсім вільний...

Серед небувалого піднесення настроїв у переповненому цирку Буша в четвер, 17. травня, Гаркавенко станув — після цілого тижня боротьби кожного вечора! — проти 24-літнього Шварца. Не зважаючи на все це, наш змагун більше як 30 хвилин мав велику перевагу. Та мабуть таки дала себе відчути тяжка праця в середу. Може не лишилися без впливу і прикрости, що їх довелося Гаркавенкови зазнати останніми днями від непоміркованих людей... На превелике здивування навіть найближчих приятелів Шварца пощастило йому використати одну коротку нагоду: схопити найкращого борця за плечі, коли він виривався з мосту...

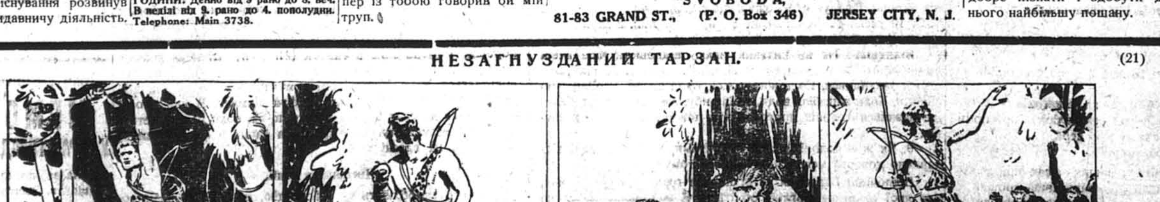
Не зломив цей „пех" духа Гаркавенка. Вже на другий день після такої „поразки" відправився він до Франкфурту над Майном, щоб там змірятися за мистецтво Европи. Там він зустрінеться також і з молодим Шварцом. Головну підготовку й увагу зосереджує наш мистець на змагання за мистецтво світу, що відбудеться в листопаді у Берліні. У слідуючому році Шварц мусить боронити „золотий пояс Німеччини".

Перед залишенням Берліна Гаркавенко цілу ніч провів у колі земляків, які встигли його добре пізнати і здобути до нього найбільшу пошану.

Золотник мусів на хвилиночку вийти із своєї крамниці, тому причепив на дверях карточку, на якій написав „Зараз прийду".

Злодій, що знайшовся саме тоді біля крамниці, покористувався тією хвилиною, обікрав крамницю, а на карточці дописав: „Прошу не спішитися!"

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (21)

Тарзан тепер направився до маєстатичних гір Кіліманджаро. Він себе знову почував більше малпою ніж людиною, бо його дружина, яка одинока вязала його з цивілізацією, тепер не жила. Тарзан любив життя диких джунглів більше, ніж життя в перелюднених містах, з їх постійними турботами.

Та всеж він не міг не думати про те, що в його жилах тече кров Британця. Чим частіше він про це пригадував, тим більше думав про тих Британців, які тепер бються під палючим сонцем Африки з червоними розбійниками-напасниками. Тарзанови ставало жаль своїх братів.

В таких часах роздуми він почипав себе картати за те, що не дає допомоги тим, які в тяжких умовах боряться проти розбою. Тарзан знав, що він міг багато помогти Британцям, знаючи джунглі, як свої пять пальців. Нарешті Тарзан рішив, що годі уникати голосу крови, а треба піддатися йому.

Тарзан рішив, що він може організувати своє „військо" з великих малп і з ними рушити проти червоних. Рішивши встрянути в боротьбу, Тарзан подався до табору червоних. Він уже мав плян, як їм найбільше дошкулити, нападаючи з тої сторони, де вони не сподівалися нападу.